

TEKMOVANJE S PODROČJA SLOVENŠČINE ZA CANKARJEVO PRIZNANJE 2026/2027

PESEM, DOBER DAN

8. IN 9. RAZRED

VINKO MÖDERNDORFER: *ROMEO IN JULIJA IZ SOSEDNJE ULICE*

IN

NIKO GRAFENAUER: *SKRIVNOSTI*

»Bralni dogodek – radost vprašanj, ne učenje odgovorov.«

(dr. Igor Saksida, v: *Skupna izhodišča 2026/2027*)

Spoštovani mentorji in spoštovane mentorice Cankarjevega tekmovanja v 8. in 9. razredu!¹

Pesem, dober dan – krovni naslov Cankarjevega tekmovanja v šolskem letu 2026/2027 – nas po nekaj letih znova vabi, da zagrizemo v jabolko poezije in z mladimi, tekmovalno naravnanimi bralci in bralkami, odstiramo plasti pisanja, ki se prav gotovo od vseh literarnih zvrsti najgloblje, najintimneje zažre v naše misli, jih predre in se oplemeniteni z lastnim jazom vrne kot bumerang – včasih molče, včasih kriče, prav gotovo vsakemu na svoj način – skrivnostno (moja rima, moj ritem sveta, moj dober dan /pozdrav/, pesmi so samo moje ...). In zato je moja pesem v dnevu ali za dober dan drugačna kot tvoja pesem in moje dojemanje, sprejemanje in vrednotenje iste najstniške ljubezenske zgodbe iz sosednje ulice drugačno kot tvoje ali skrivnostno razkrivanje pesniških metaforiziranih vrednot življenja samo tebi lastno. In najstniška ljubezen je drugačna kot ljubezen mojega/moje učitelja/učiteljice oziroma mentorja/mentorice. Pa vendar se nekje vsak bralec/bralka sam s svojo mislijo (to mora storiti – misliti) besedo *sreča* dotakne ... – in nastane nova pesem. Tako približno poteka (mora potekati) simbioza »priprav tekmovalnih vezi« za dosežke, ki jih

¹ Priporočila so osvežena in dopolnjena na podlagi priporočil za 8. in 9. razred v šolskem letu 2022/2023, ko so učenci brali isto knjigo (Vinko Möderndorfer: *Romeo in Julija iz sosednje ulice*). Spletni viri so bili preverjeni, nedelujoči naslovi odstranjeni. Prim.:

https://www.zrss.si/wp-content/uploads/2022/09/6_Priporocila_CT_8r_9r_osnovnasola_2022_2023.pdf.

podeljuje tekmovalna komisija. Da se ne pozabijo, jih vsako leto ob branju določene knjige ponavljamo za vas: *temeljni bralni koraki, kaj početi med posameznimi fazami branja, nekaj podatkov o avtorju, model, kako se lotiti pisanja, primer za pisanje razlagalnega spisa ...*

Že osnovni podatki dr. Igorja Saksida (iz *Skupnih izhodišč 2026/2027*) so/bodo ob dobro podprtem upoštevanju komunikacijskega modela branja literature v šoli za marsikoga dovolj, da bo odlično bral/-a, se pogovarjal/-a in/ali izpeljal/-a priprave s svojimi tekmovalci in tekmovalkami – bralci in bralkami. Tekmovanja naj se udeleži tisti/tista, ki si želi več, zmore več in tudi posledično v priprave vложи trud, čas ipd.

Vinko Möderndorfer: *Romeo in Julija iz sosednje ulice* (šolsko)

Niko Grafenauer: *Skrivnosti* (regijsko, državno)

Pesniška zbirka Vinka Möderndorferja *Romeo in Julija iz sosednje ulice* je v novem učnem načrtu določena kot obvezno branje za vse devetošolce, kar je zagotovo utemeljeno. Njena osrednja sporočilnost je mladim blizu, zbirka je razpoložensko in slogovno raznovrstna, hkrati pa omogoča več medbesedilnih povezav in primerjav. Temeljna tema pesmi je ljubezen, ki je prikazana zelo raznovrstno: kot najstniška nerodnost, a hkrati kot (minljivo) čustvo, s katerim se povezujejo tišina in negotovost, ljubosumje in sreča, živčnost in dotiki, prepir in sramežljivost.

Vsebina in slog zastavljata vrsto nadvse relevantnih vprašanj. Kako deluje raba druge osebe ednine v uvodni pesmi (*Kaj te briga*), kdo je lirski subjekt v pesmi *Tako to gre* in kdo v pesmi *Zelo kompliciran fant*? Ali prepričljivost sporočila za mlade bralce in bralke soustvarja tudi preiščena raba slenga in poigravanje s tujkami?

V veder prikaz odraščanja in želje po bližini se kot dopolnjujoči kontrast vključujejo pesmi s problemskimi temami – razposajenost med poukom prekine vest o smrti begunca (*Črni cvet*), sklepne pesmi o ljubezni govorijo v povezavi z minljivostjo. Sporočilno kompleksnost stopnjujeta še dve izraziti potezi. Prva je izrazit eksperiment s pesemsko formo: likovna pesem je zasnovana tako, da ni le likovna »razlaga« sicer razumljivega besedila, ampak s preoblikovanjem pesmi v podobo namenoma ustvarja sporočilno nerazvidno »uganko«, ki jo mora bralec/bralka sam/-a razvozlati s postavljanjem mej med

besedami. Druga poteza je medbesedilnost, ki se izraža že v naslovu in se aktualizira v dialogu s sodobnim mladostnikovim svetom. Kako pesniški svet dopolnjuje medbesedilnost? Je povezovanje najstniške zaljubljenosti in klasičnega dramskega besedila prepričljivo ali ne? Kako sodobni bralec/bralka doživlja izrazit eksperiment s pesemsko formo? Je likovno pesem mogoče povezovati s Kosovelovimi, z Novakovimi, Lainščkovimi in drugimi pesniškimi inovacijami?

Branje poezije je torej hkrati napor in radost ustvarjalnosti – do pesemskega sporočila se mora bralec/bralka, ki to želi, prebiti sam/-a in samostojno prehoditi pot sestavljanja pomena.

Kompleksnost sporočila dograjujejo še odlične ilustracije Jureta Engelsbergerja, ki so praviloma nadgrajujoči likovni komentarji pesmi. Bomo razmišljali o tem, kako je ta nadgradnja ustvarjena? Kako Möderndorferjevo zbirko povezati s *Skrivnostmi* Nika Grafenauerja? Bomo preprosto izpisali naslove pesmi v Grafenauerjevi danes že kar klasični zbirki, potem pa iskali, s katerimi Möderndorferjevimi pesmimi je mogoče povezati ta ali oni naslov? Morda takole: *Črni cvet* (V. Möderndorfer) – *Smrt je obrnjena stran od nas* (N. Grafenauer) ...²

Temeljni napotki

Iz leta v leto ponavljamo/osvežujemo, da bodo z branjem za Cankarjevo tekmovanje tekmovalci in tekmovalke dokazali višje razvite zmožnosti branja in pisanja ter zmožnost kritičnega branja književnosti.

² Dr. Saksida ob obravnavi Möderndorferjeve zbirke *Romeo in Julija iz sosednje ulice* poudarja, da naj tekmovalci in tekmovalke/mentorji in mentorice ne ostanejo samo pri temi najstniške ljubezni, ampak naj jo raziskujejo širše – skozi slog, jezik, pesemsko formo, medbesedilnost in ilustracije. Posebej poudarja aktivno in ustvarjalno branje, pri katerem učenec/učenka sam išče pomen in povezave. Hkrati pa v fazo priprav vključimo povezovanje Möderndorferjeve zbirke z drugimi avtorji in deli (predvsem z Grafenauerjevimi *Skrivnostmi*) ter primerjanje posameznih pesmi in motivov (op. ne glede na stopnjo tekmovanja – več o tem na seminarju).

Temeljni bralni koraki so:

- podrobno branje leposlovnega besedila;
- povezovanje leposlovnega besedila in sobesedila z znanjem literarne teorije in zgodovine;
- ponovno podrobno branje književnega dela in razmislek o prebranem – s kritičnim razmišljanjem in z osebnim vrednotenjem oz. utemeljevanjem.

Didaktični pristopi in strategije dela v pripravi na tekmovanje naj bodo usmerjene tudi v merila za vrednotenje, in sicer v:

- razumevanje;
- uporabo književnega znanja;
- prepričljivost osebnega odziva;
- zgradbo besedila in jezikovno pravilnost.

Poleg tega ne pozabimo na ravni tekmovanja in pričakovanja, ki jih imamo do učencev in učenk. Tokrat na različnih stopnjah beremo dve knjigi: **1)** zbirko sodobne mladinske poezije **Vinka Möderndorferja *Romeo in Julija iz sosednje ulice* (ŠOLSKA STOPNJA TEKMOVANJA)** in **2)** zbirko sodobne mladinske poezije **Nika Grafenauerja *Skrivnosti* (REGIJSKA IN DRŽAVNA STOPNJA TEKMOVANJA)**.

Na **šolski stopnji** tekmovanja od učencev in učenk ob branju zbirke pričakujemo predvsem osebno doživljanje, razumevanje in interpretacijo prebranega. Lahko povzemajo vsebino in primerjajo motive posameznih pesmi, prepoznavajo in izpostavijo njihovo sporočilnost ter predstavijo svoj osebni pogled na prebrano poezijo in teme, o katerih se izpoveduje lirski subjekt. Pri tem se odzivajo na posamezne (izstopajoče) literarne probleme/izzive zbirke (ne zgolj temo!, npr. slog/oblika ...) in svoje ugotovitve utemeljujejo z besedilom. Osebnemu doživljanju in razumevanju dodajo tudi poglobljen stik z besedilom. Učencem in učenkam lahko ponudimo eno ali več pesmi iz zbirke, pri katerih v razlagalnem besedilu pričakujemo samostojno interpretacijo, utemeljevanje in vrednotenje književnega besedila.

Na **regijski stopnji** izhajamo iz podobnih ciljev kot na šolski stopnji, vendar pričakujemo poglobljeno razumevanje in samostojnejšo interpretacijo književnih besedil. Učenci in učenke poleg osebnega odziva in razumevanja pokažejo več književnega znanja ter svoje ugotovitve podprejo z razčlenjevanjem sloga, jezika, pesemske forme in načina oblikovanja sporočila. Pri interpretaciji izhajajo iz več pesmi, med njimi prepoznavajo skupne ali različne motive, teme in načine njihovega ubesedovanja ter jih povezujejo s svojim razumevanjem zbirke. Pomemben je tudi samostojen in utemeljen vrednotenjski odnos do prebranega.

Na **državni stopnji** izhajamo iz podobnih ciljev kot na regijski stopnji, vendar pričakujemo najvišjo raven samostojnega razumevanja, interpretacije, povezovanja in vrednotenja književnih besedil. Učenci/učenke poleg osebnega odziva, književnega znanja, razčlenjevanja sloga, jezika in pesemske forme samostojno povezujejo ugotovitve iz prebranih del, podatke iz virov in svoje književno znanje. Pri tem primerjajo več pesmi oziroma odlomkov, prepoznavajo in razlagajo podobnosti ter razlike v obravnavi tem, motivov, sporočilnosti, jezika in sloga ter svoje ugotovitve argumentirano utemeljujejo in vrednotijo. V naloge vključujemo tudi neznano, tematsko ali problemsko sorodno krajše besedilo različnih literarnih oziroma novinarskih zvrsti, s katerim učenci/učenke povezujejo prebrano in na njem pokažejo sposobnost samostojne interpretacije. Poseben poudarek namenjamo medbesedilnosti, povezovanju različnih besedil in samostojnemu oblikovanju ter reševanju literarnega problema.

BESEDA O AVTORJU – VINKO MÖDERNDORFER³

Kdo je Vinko Möderndorfer? Od kod njegov nenavaden, težko izgovorljiv priimek?

Za tiste, ki (ne)radi brskajo ...

Vinko Möderndorfer je pisatelj, pesnik, esejist, dramatik in režiser. Diplomiral je iz režije na Akademiji za gledališče, radio, film in televizijo (AGRFT) v Ljubljani. Kot režiser je začel delati v eksperimentalnem gledališču *Glej* v Ljubljani, kjer je bil nekaj časa tudi umetniški vodja. Nato je sodeloval z različnimi gledališči, deluje pa tudi kot radijski, televizijski in filmski režiser. Do danes je zrežiral več kot sto gledaliških in opernih predstav. Leta 2003 je prejel habilitacijski naziv *docent za gledališko režijo*.

Svojo literarno pot je začel v drugi polovici sedemdesetih let prejšnjega stoletja. Najprej se je posvetil poeziji, nato pa nadaljeval na vseh področjih literarnega ustvarjanja – od proze do dramatike, esejistike, radijskih iger, filmskih scenarijev, otroške in mladinske literature. V knjižni obliki je objavil več kot šestdeset del s področja proze, poezije, dramatike in esejistike. V strokovnih člankih in esejih se ukvarja s področjem gledališke režije, dramaturgije, igre in aktualnih družbenih dogajanj. Med deli, ki jih je ustvaril v zadnjih letih, je otrokom namenil pesniško zbirko *Pesmi in pesmičice*, mladostnikom romane *Kot v filmu*, *Kit na plaži*, *Jaz sem Andrej*, *Sončnica*, *Jaz sem Gaj*, *Švrk: Res huda biografija*, *resnična zgodba*, odraslim pa romane *Balzacov popek*, *Konec zgodbe* in *Druga preteklost*, zbirko novel *Navodila za srečo*, esejistično delo *Ljudomrznik na tržnici ...*

Na povezavah (v nadaljevanju) se skriva cela vrsta zanimivih podatkov iz njegovega življenja in bogatega ter raznolikega ustvarjanja. Preberite, oglejte si in poslušajte prispevke ter si tako narišite svoj portret tega zares plodovitega ustvarjalca. To najbrž ne bo vaš prvi »zmenek« z njim, saj sta se najverjetneje že srečala. Ugotovili boste, da se mu dogaja milijon na uro. *Kaj se bo iz vsega tega razvilo? To ne bo niti tragedija niti komedija – bo pa najbrž še zelo zanimivo.* Tako je zapisal avtor v zadnji kitici pesmi z naslovom *Romeo in Julija iz*

³ Vir portreta: <https://www.goga.si/avtorji/moderndorfer-vinko/>.

sosednje ulice. Najbrž ima prav. Čeprav življenje bo naprej odšlo, ne bo mogoče reči, da nečesa ni bilo. Verza iz pesmi Romeo in Julija iz sosednje ulice čez tisoč let si lahko izposodimo tudi za to, da trdimo skupaj z njim, da je življenje stkano iz minulih sanj in da je prav, da poznamo avtorjevo preteklost, da bolje razumemo njegovo sedanjost v času in prostoru.

Vinko Möderndorfer stanuje na križišču, kjer se stikajo gledališče, film, književnost. Večkrat zaide tudi na sosednjo ulico kot glasen protestnik v boju za pravice kulture in umetnosti.

Viri in literatura o avtorju in pesniški zbirki

- https://sl.wikipedia.org/wiki/Vinko_Möderndorfer
- <https://drustvo-dsp.si/pisatelji/vinkomoderndorfer/>
- https://sigledal.org/geslo/Vinko_M%C3%B6derndorfer
- <https://www.bukla.si/revija-bukla/pogovor-vinko-moderndorfer.html>
- <https://koridor-ku.si/tag/vinko-moderndorfer/>
- <https://listanje.si/vinko-moderndorfer-romeo-in-julija-iz-sosednje-ulice/>
- <https://www.goodreads.com/book/show/60038416-romeo-in-julija-iz-sosednje-ulice>
- <https://maticpise.com/2022/05/20/romeo-in-julija-iz-sosednje-ulice/>
- http://www.mojmalcek.si/uploads/file/550_sl_romeo_in_julija_iz_sosednje_ulice.pdf
- <https://www.youtube.com/watch?v=mZylaLWR1H4>, 18. 8. 2026.
- <https://www.youtube.com/watch?v=1CTWk7pQXGA>, 20. 8. 2026.
- <https://365.rtvsl.si/arhiv/kulturni-fokus/174683073>, 20. 8. 2026.
- <https://prvi.rtvsl.si/podkast/razkosje-v-glavi/1339670/174806469> (radiofonski portret), 20. 8. 2026.
- <https://365.rtvsl.si/arhiv/nedeljski-gost/151427344>, 20. 8. 2026.
- <https://365.rtvsl.si/arhiv/nasi-umetniki-pred-mikrofonom/174541155>, 20. 8. 2026.
- <https://365.rtvsl.si/arhiv/jabolka-hruske-in-knjige/175059753>, 20. 8. 2026.
- https://sl.wikipedia.org/wiki/Vinko_M%C3%B6derndorfer, 20. 8. 2026.
- https://sigledal.org/geslo/Vinko_M%C3%B6derndorfer, 20. 8. 2026.
- <https://www.youtube.com/watch?v=jFUOWWn9Beg>, 20. 8. 2026.
- <https://www.youtube.com/watch?v=hzahj4-PdMs>, 20. 8. 2026.
- <https://listanje.si/vinko-moderndorfer-romeo-in-julija-iz-sosednje-ulice/>, 20. 8. 2026.
- https://www.jakrs.si/fileadmin/user_upload/Romeo_in_Julija_Didakticno_gradivo.pdf, 20. 8. 2026.

Tako to gre. Zdaj veste. Verz iz pesmi Tako to gre vas spodbudno nagovarja, da sedaj veste, kako se zapiše in izgovori zapleten priimek našega avtorja. Drži?

VSTOPAMO V SVET PREBRANE KNJIGE –

SE POGOVARJAMO, BEREMO, RAZMIŠLJAMO, ZNOVA BEREMO, KREŠEMO MNENJA,

PIŠEMO ... – IDEJE, IZZIVE ... –

PRED, MED IN PO BRANJU

Pred branjem književnega besedila lahko učenci in učenke s pomočjo strokovne literature pripravijo kratek življenjepis avtorja. Pri tem si lahko pomagajo tudi s spletom.

W. Shakespeare je v svoji tragediji *Romeo in Julija* zapisal: »O, Romeo! Romeo!« Najbrž je bilo to izhodišče Möderndorferju za pesniško zbirko *Romeo in Julija iz sosednje ulice*.

Pred branjem lahko z učenci in učenkami uporabimo motivacijsko strategijo za vpogled v knjigo. Na voljo jim damo 10–15 minut, da poskusijo ugotoviti, o čem govori knjiga oziroma kakšna je njena vsebina. Pri tem si lahko ogledajo naslov, listajo po njej in preberejo naključne pesmi. Po dogovorjenem času vsak učenec/vsaka učenka pove svoje mnenje.

Pred/med/po branju se prav tako lahko pogovarjamo o ključnih besedah oziroma besednih zvezah letošnjega tekmovanja, to sta – *pesem* in *dober dan*. Npr.:⁴

Pesem je rdeča nit letošnjega tekmovanja za Cankarjevo priznanje. Je nekaj veličastnega, ker je osrednja nit ljubezen, ki ni nujno, da je vedno nekaj tragičnega. Pesem nam ponuja nešteto možnosti, ki so izjemno pomembne za bralca in bralko, ki sam/-a raziskuje svoje življenje, zaljubljenost in svet odraslih. Rime so tiste, ki jih slišimo že od otroštva in v nas pustijo sledi. Ko se pojavijo prve ljubezni, so navadno nesrečne in takrat pišemo pesmi, slikamo, morda narišemo kakšen grafit ... Vse to nas spomni na naše pretekle ljubezni in pesem postane izvir jezikovnega ustvarjanja, v bistvu »jezikovna in čustvena kombinatorika«.

⁴ Na dan, ko smo brez idej, nam lahko priskoči na pomoč umetna inteligenca (UI), nikakor pa le-ta ne sme biti začetek našega tuhtanja o pesniški zbirki. V nadaljevanju v ležečem tisku navajamo primer, napisan z UI. [Naša ideja](#) – Besedilo izboljšaj z uporabo umetne inteligence. Napiši besedilo s ključnimi besedami: *pesem, dober dan, rima, ritem, srce*.

Prav tako je pomemben »dober dan«, ki je lahko veliko več kot le vljuden pozdrav. Je lahko začetek srečanja, prijateljstva, ljubezni, pogovora ali nečesa novega. Včasih je en sam »dober dan« dovolj, da se začne zgodba, ki spremeni naš pogled na človeka, svet ali na nas same. Dober dan je lahko vesel, iskren, pričakovan, lahko pa je tudi izrečen brez pravega pomena. Zato lahko v literarnem besedilu/pesmi raziskujemo, kdo komu reče/želi/pošilja ... »dober dan«, kaj vse se skriva v njem, kako ga izreče, kaj se ob tem zgodi in kaj se skriva med besedama. Tako postane »dober dan« tudi simbol srečanj, odnosov v različnih pesmih ...

Ljubezen izbira svojo pot in na tej poti se sreča s paleto barv, ki jih izražajo pesniška sredstva. Vse to bogati slovenski jezik in naše poznavanje literature. Tudi »dober dan« lahko postane pesem – skozi besede, podobe, občutja, ritem in odnose med literarnimi osebami. Zato lahko pri branju iščemo trenutke, ki bi jih lahko zapisali kot pesem, ter razmišljamo, katera čustva, misli in odnose skriva na videz preprost pozdrav. Ob tem učenci/učenke raziskujejo, kako se jezik spreminja v izraz čustev in kako lahko ena sama beseda ali besedna zveza dobi v različnih okoliščinah povsem drugačen pomen.⁵

Učenci/učenke lahko pred analizo pesmi preberejo *Romeo in Julija* (Charles in Mary Lamb: *Pripovedke iz Shakespeara*). Spoznali bodo besedilo ene največjih tragedij, kar jim bo pomagalo pri analizi nekaterih pesmi. Nikakor pa medbesedilni element (beri: naslanjanje, jasno koketiranje na Shakespearja z motivom Romea in Julije /včasih zgolj ime niti ne tragični element/ ne sme in ne more biti ključen za razumevanje in vrednotenje Möderndorferjeve zbirke).

Vinko Möderndorfer je pesmi in eno tragedijo razvrstil v tri sklope:

- *Včasih je preveč besed* – zmeda ob prvi ljubezni, prvi zmenek, čudežnost poljubljanja;
- *Romeo in Julija iz sosednje ulice* – ljubezenske težave;
- *Imeti rad* – mirna, lahkotna ljubezen.

Ob prebiranju mora biti prostor za lastno tekmovalčevo/tekmovalčino interpretacijo, pa vendar dodajamo nekaj vsebinskih premislekov, verzov, misli, »metaforičnih/frazeoloških« pesemskih elementov (morda bodo komu izziv, začetek premišljevanja) o posameznih ciklih (lahko pa tudi ne).

⁵ Tako razmišlja umetna inteligenca.

V ciklusu **pesmi**, ki vsebuje 10 pesem, **Včasih je preveč besed** ljubezen govori sama zase – drugače kot v ostalih dveh. Pesnik uporablja naslove, ki so (lahko) provokativni. V pesmi *Kaj te briga* govori o tem, da nimamo pravice posegati v stanje mladostniške zaljubljenosti. To je pesnik še posebej poudaril s ponavljanjem v zadnji kitici. Najlepše je poljubljanje, ker ozdravi vse rane in bolečino, ker to počneš z nekom, ki ga imaš rad. In ob tem ni treba izgubljati veliko besed, ker tudi molk veliko pove: »Ker ljubezen najbolj žari, kadar molči.« Ljubezen je lepa, ko nadaljevanje sledi na kakšnem zidu in to v obliki grafita, ki ostane kot dokaz ljubezni. Najlepši so spomini na prvi zmenek, ko se pojavijo velika zmedenost, strah in velika pričakovanja. Še lepše je, ko se je kaj od pričakovanj izpolnilo. Takrat se nam dogaja zelo veliko, ker se simpatije veliko krat zamenjajo in tudi naklonjenost se menjuje iz dneva v dan (*Milijon na uro se mi dogaja*). Roke so tiste, ki izdajo svoje želje po dotiku in objemu, ki kažejo na svojo nerodnost, ali letijo kot krila, a najlepši so objemi. Naše ljubezni se začnejo zelo drugače, ker si včasih gremo zelo na živce in smo si zelo zoprni, a se iz tega rodi velika ljubezen. Ko smo srečni, ker smo lahko takšni, kot smo, in še zaljubljeni povrh. Takrat smo lahko to, kar dejansko smo in se zlijemo s svojo ljubeznijo (*Jaz sem ti in ti jaz*).

Drugi sklop *Romeo in Julija iz sosednje ulice* obsega enajst pesmi.

- Prva pesem, ki jo beremo – *Zelo kompliciran fant* – je nekaj posebnega in hkrati običajnega, ker govori o fantu, ki ima veliko težav, ker se ne znajde najbolje.
- *Zares butasta pesem* govori o knjigi in o plišastem medvedku oziroma o tem, kaj dejansko prinese dekletu v dar. Nato postaneta pravi par, kot sta bila Romeo in Julija. Romeo sicer včasih teče, malo blebeče, pri pouku ne posluša in ne sodeluje, je čisto zaljubljeno zasanjan. Ko se zaljubljenca vračata iz šole, se imata lepo, ker hodita drug ob drugem, z roko v roki in z željo po poljubih.
- Pesnik nadaljuje s pretresljivo pesmijo *Črni cvet*, ki govori o življenju in smrti. Piše o uri likovnega pouka, kjer učitelj – »totalni dinozaver« – učencem pove žalostno zgodbo o mladem sirijskem fantu, ki je umrl na slovenski meji, ker je bil podhlajen. In učenka je narisala črn cvet. (Vpliv Shakespearove tragedije *Romeo in Julija* lahko prepoznamo prav v tej pesmi, saj govori o ljubezni in hrepenenju. Če imamo med prebiranjem zbirke nasmeh ..., je pri tej pesmi drugače, saj nam ta (i)zgine z obraza.

Pesmi ne smemo spregledati, o njej se moramo pogovarjati, saj se kaj takega ne bi smelo dogajati.)

- Ko smo zaljubljeni, ne moremo spati, ker ves čas mislimo na ljubljeno osebo in včasih nas je strah, kaj nam bo prinesel novi dan (*Pred jutrom*).
- In vse to izveš v pesmi *Kaj vse je pesem* – pesem je vsak trenutek našega življenja (*pesniški bog*).
- Nato sledi naslovna pesem, ki je zgodba osnovnošolskega para, ki se srečujeta na poti in na križišču. Glede na to, da so tekmovalci/tekmovalke del generacije, ki obvlada tehnologijo, je pomembno, da razumemo sms sporočila. Posebej zanimivi so tudi prislovi (*eruptivno, intenzivno, intervenozno*). Mladi velikokrat lažje napišejo sms sporočilo, kot se pogovarjajo v živo. Pogosto lahko opazimo, da je problem v pogledu, ker ne vzdržimo pogleda osebe, ki nam je všeč. Pomembno je, da se nam zgodi kaj lepega, tudi ljubezensko sadnega (*»In bi namesto oči imel dve robidnici?«*).
- Ko smo zaljubljeni, je naš svet drugačen in vidimo tudi druge, ki se imajo radi (*Tvoj svet*).

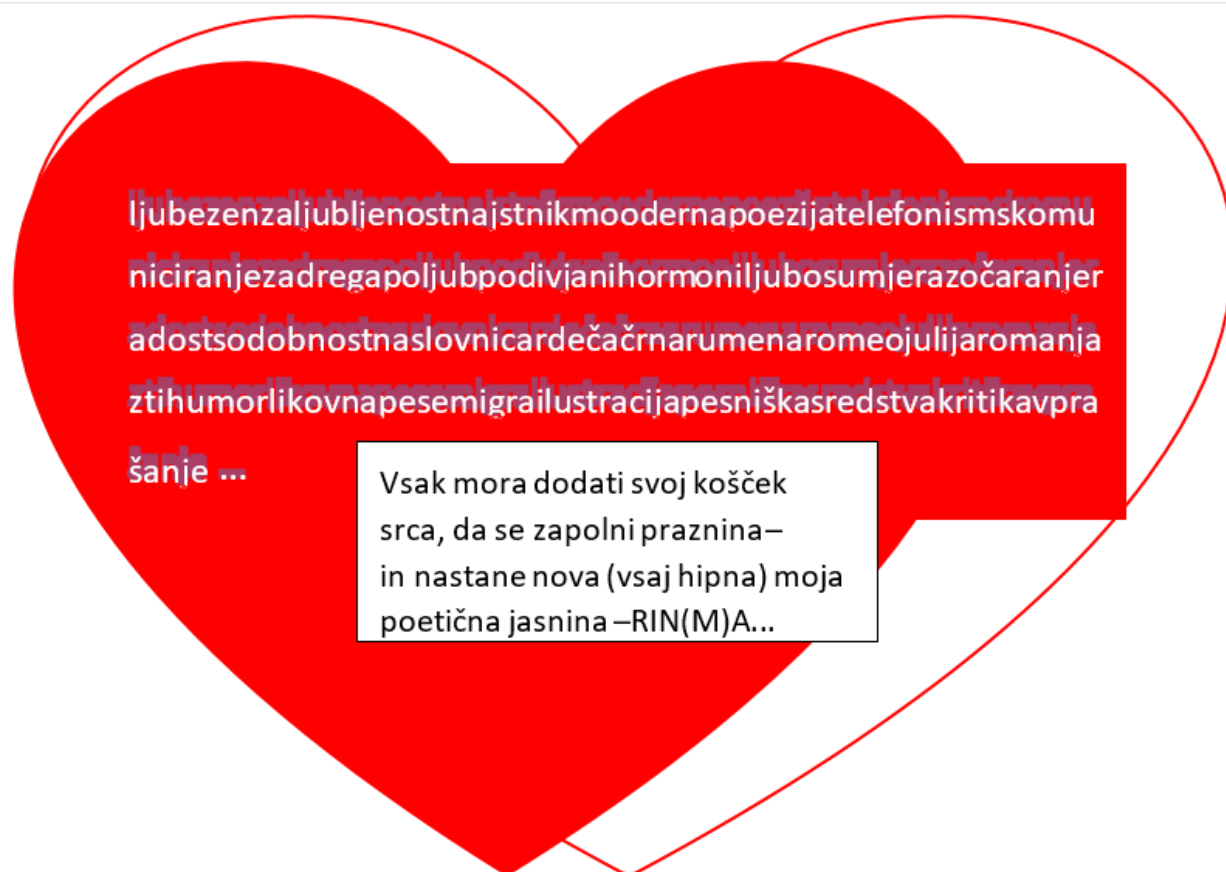
V tretjem ciklusu pesmi *Imeti rad* je 17 pesmi in kratko dramsko besedilo *Romeo in Julija* s podnaslovom ***Tragedija s hollywoodskim koncem***. Nekatere pesmi so likovne in tudi brez presledkov.

- Prva pesem *Pridem stoprocentno* je povezana s prihodom na srečanje, kamor se zaljubljenim zelo mudi, kar pesnik izraža z refrenom *»Pridem, prihitim, pridrvim! Ničesar se ne bojim.«*
- V naslednji pesmi pesnik piše o tem, kako se počutimo pred prvim zmenkom in da je najpomembnejše, da se srečaš s svojo simpatijo.
- Pesem *Teden* nam pokaže kronologijo najstniške ljubezni, ki traja od ponedeljka do nedelje. Fant in dekle se izmenjujeta v svojem razmišljanju o časovnici njune ljubezni.
- Naslednje besedilo *Romeo in Julija, Tragedija s hollywoodskim koncem*, ni nobena tragedija, temveč zgodba s srečnim koncem, kar mladim ustvarjalcem in ustvarjalkam omogoča veliko možnosti pisanja in prosta krila pri ustvarjanju. Učenci/učenke lahko spoznajo recimo žanrsko simbiozo. Pesem bi zlahka pretvorili v dramsko besedilo. Ni pa tragična, zaljubljenca sta zgolj fizično oddaljena. Na koncu si srečno padeta v

objem. Učenci/učenke lahko primerjajo Shakespearjevo tragedijo in našo tragedijo s hollywoodskim koncem. Zakaj je pesnik uporabil hollywoodski konec? Kaj je želel povedati? Je takšen tudi v originalni tragediji?

- In vse je povezano s pesmijo *Prva pesem*, ki je ena sama pesem, dokler traja in si jo zapomnimo za vedno.
- Vse to je povedano v pesmi *Imeti rad* – to je najpomembnejše v življenju. Takrat vemo, da nisi sam. Takrat tudi napišemo kakšno pesem, ki nam ostane za čase, ko odrastemo. Najlepše je, da se nam ustavi čas.
- Da pa ni preveč dolgčas, imamo še vedno *n/Noge*, da se gibajo in »v *Julijin balkon strmijo*«.
- Ljubezni se odvijajo *j/Junija na češnji*. To je barvna likovna pesem, v kateri so najpomembnejše češnje na drevesu. Vsak dan se začenja znova, posebej pa, ko se Julija in Romeo prebujata v julijsko jutro, kjer med njima teče dialog.
- *Včasih greš* je pesem, ki ima tudi posebno zgradbo in pomembno je, »da boš nekoč našel.«
- Mogoče tudi kakšnega prijatelja, ki je lahko tudi *pes*, o čemer pesnik piše v pesmi *Pasja pesem*. Romanov štirinožni prijatelj je prvoosebni lirski subjekt. Pomembno je, da je tale Floki zelo polulan kuža in vse to samo zaradi Julije.
- Zanimiva je pesem *Obzorje*, ki je ena sama dolga vrstica.
- Sledita ponovno dve likovni pesmi *Ladja* in *Pika*, pri čemer je pomembno, da bralka/bralec sam ugotovi, kako se delijo vrstice na besede. Na tej klopki se začnejo in končajo ljubezni.
- Sledi razhod na različne življenjske poti v pesmi *Nisva*. Tudi Romeo in Julija iz sosednje ulice čez tisoč let več nista, kar je izjemno. Najlepši pa je zadnji verz: »*saj je življenje stekano iz minulih sanj*«.
- Zadnja pesem *Najlepše so minule ljubezni* je tista, ki nam pusti veliko sledi in se nam zgodi »*[s]pet in spet*.«

Ob vseh pesmih imata mentor/mentorica in mladi bralec/mlada bralka nešteto ustvarjalnih možnosti pri pisanju kot odzivu na prebrano. Ob pisanju pesmi se nam včasih odpirajo nova spoznanja in nove življenjske poti; morda se kdaj na tem križišču srečamo. In če povzamemo v telegrafskem stilu: v jeziku literarnega izražanja – z lepljenko/s skico, katere so tiste poti, ki nas (mentorje/mentorice) vodijo ob pripravi na tekmovanje:

KNJIŽEVNE ZVRSTI IN VRSTE

Učenci in učenke doživljajo, razčlenjujejo, vrednotijo in primerjajo pesemska, prozna in dramska besedila; poznajo in predstavijo značilnosti književnih zvrsti/vrst, jih primerjajo in sintetizirajo.

Poezija

Učenci/učenke:

- povezujejo ritem pesmi z besedilno stvarnostjo in s sporočilnostjo;
- v pesmi prepoznavajo in poimenujejo podobnoglasje/onomatopoiijo ter opazujejo njegov učinek;
- prepoznavajo in ločujejo jamb, trohej in amfibrah;
- v besedilu poiščejo rimo in opazujejo njen učinek: povezujejo jo s sporočilnostjo pesmi;
- v 8. in 9. razredu prepoznavajo in ločujejo zaporedno in oklepajočo rimo;
- prepoznavajo aliteracijo in asonanco ter razliko med rimo in asonanco;
- zaznavajo likovno podobo pesmi, tj. razlike med verzi (v dolžini) in posebnosti likovne podobe svobodnega verza; ugotavljajo povezanost likovne podobe s temo/sporočilnostjo pesmi;
- ugotavljajo vlogo posebne rabe jezikovnih prvin v pesmi (doživljajska, pomenska, estetska raven);
- zaznavajo učinek zaznamovane rabe jezikovnih prvin na bralca;
- razumejo večpomenske besede/besedne zveze;
- zaznavajo, razumejo in razložijo besede/besedne zveze s prenesenim pomenom ter jih poimenujejo s strokovnim izrazom (primera, poosebitev/poosebljenje, okrasni pridevek, nagovor/ogovor);
- zaznavajo estetski učinek pesniškega sredstva v besedilu;
- zaznavajo zamenjavo besednega reda (inverzijo), razumejo njegovo vlogo v pesmi ter ga poimenujejo s strokovnim izrazom;
- zaznavajo in opazujejo pretiravanje, stopnjevanje in refren/pripev ter jih poimenujejo s strokovnimi izrazi;
- zaznavajo in opazujejo govorniško vprašanje, ob koncu vzgojno-izobraževalnega obdobja ga tudi poimenujejo s strokovnim izrazom;
- razumejo razliko med lirsko in epsko pesmijo ter jo predstavijo ob obravnavani pesmi;

- v 8. in 9. razredu prepoznavajo ep, balado, romanco in sonet; ob izbranem primeru znajo predstaviti njihove razločevalne značilnosti; pri vrednotenju pesmi predstavijo tudi njene vrste značilnosti.

(vir: Digitalni UN za slovenščino, 2018)

Obravnavano knjigo lahko spoznajo tudi s pomočjo sobe pobega, ki ima poglavja, ki so zaklenjena. Učenec/učenka mora poiskati gesla, da jih odklene in vstopi v naslednje.

Povezava do sobe pobega: <https://1drv.ms/u/s!AI9180LAnnEwyTK8joNXBOQL-5S1>.

Rešitve/gesla: *Romeoinjulija, Sreča, ne, da, likovnih.*

In ko je povedanega veliko (ali pa malo skozi modro molčanje) tekmovalec in tekmovalka zapiše svoje razmišljanje, ki izhaja najprej iz:

BELEŽKE UČITELJA/UČITELJICE IN UČENCA/UČENKE – VPRAŠANJA, PRIPOVEDI/ZGODBE ...

V duhu misli dr. Igorja Saksida, da je **bralni dogodek radost vprašanj**, učence in učenke spodbujajmo, da pesem »poččkajo« – da vanjo vpisujejo vprašanja, podčrtujejo besede, besedne zveze in verze, označujejo podobe, ponavljanja, nasprotja, pesniška sredstva, zapisujejo svoje odzive in asociacije. Vprašanja naj bodo različna in naj segajo od **prepoznavanja in razumevanja do razlaganja, povezovanja, vrednotenja in ustvarjanja**: *Kaj vidim? Kaj se ponavlja? Zakaj je uporabljena prav ta beseda? Kaj pomeni podoba? Kaj se spremeni, če ...? Kaj pesem sporoča? Kako jo razumem jaz? ... Poččkana pesem tako postaja zemljevid vprašanj.* Vsako vprašanje odpira novo možnost branja, vsaka nova ugotovitev pa vodi k naslednjemu vprašanju. To je pot od **prvega razumevanja k poglobljeni interpretaciji in k samostojnemu razmišljanju o pesmi.**

Pesem lahko **zapišemo tudi kot pripoved** – kot zgodbo, ki jo nekdo pripoveduje. Učenec in učenke jo s svojimi besedami preoblikujejo v dogajanje: kdo nastopa, kaj se zgodi, kje in kdaj, kaj se spremeni, predvsem pa: **kaj se dogaja pod površjem izrečenega.** Takšno pripovedovanje ni zgolj obnova pesmi, temveč način, kako učenec/učenka preverja in

pogloblja svoje razumevanje. Ko pesem pretvorimo v pripoved, se namreč odprejo nova vprašanja: **Kaj je pesnik povedal neposredno in česa ne? Kaj moram kot bralec/bralka dopolniti sam/-a? Zakaj je nekaj zamolčano? Kako se spremeni pomen, če pesem povem drugače?** Prav v teh vrzelih, dopolnitvah in premislekih se začne poglobljeno branje.

Pripoved je torej lahko naslednja postaja na poti od razumevanja k interpretaciji: najprej pesem preberemo, jo »poččkamo«, povzamemo, nato pa jo pripovedujemo in ob tem odkrivamo, **kaj nam pesem pravzaprav govori in kaj smo v njej odkrili sami.**⁶

Primeri učiteljičinih zapiskov o pesmi⁷

Prvi zmenek/prvo srečanje

Mladostnik gre na zmenek in po poti se sprašuje o mnogočem. Doživlja zadrego in nelagodje. Preko njegovega razmišljanja lahko vidimo, da je zelo nesamozavesten, saj se boji zavrnitve in razočaranja.

Sprašuje se, ali bo dekletu ugajala njegova zunanost. Boji se zavrnitve, morda tudi zasmehovanja. Njegova samopodoba je zelo slaba, saj se mu zdi, da je fizično neprivlačen, pri čemer »mladostniško pretirava«. Mladostniki smo v resnici zelo obremenjeni s svojim zunanjim izgledom in pogosto to vodi mlade v težke stiske in zasvojenosti. Dvomi tudi o svoji zmožnosti pogovarjanja. Strah ga je novih situacij, nepoznanega. Razmišlja o tem, da bi bilo zanj bolje in predvsem varnejše, če bi ostal v znani »coni udobja«, morda doma za računalnikom. Tam namreč ne bi mogel doživeti nič neprijetnega, nepričakovanega. A kot mladostnika, ki si želi ljubezni, ga vleče v svet. Želi si spoznati deklet, čeprav se obenem sooča z največjimi strahovi. Tudi o tem se ne more s kom pogovarjati. Kot bralci in bralke spremljamo le njegov notranji monolog. Išče tudi izgovore za to, da bi »pobegnil« in celo obžaluje, da je privolil v zmenek. Želi se odpovedati ljubezni, katere pomen v mislih minimalizira. Zelo je prestrašen, kar nakazuje tudi medmet BUUUUU. V njem se odvija boj med strahom in hrepenenjem po ljubezni. Želi si srečanja z dekletom, a se tega obenem

⁶ Navodila so zapisana s pomočjo umetne inteligence.

⁷ Učencem in učenkam razdelimo pesmi in vsak napiše nekaj pesmi kot zgodbo. Le-te lahko služijo potem za interpretacijo pesmi (prim. z metodo obrnjenega učenja).

neznansko boji. Privlačila ga je predvsem zunanja lepota, njena podoba. Ko jo je zagledal, se je sprostil in nenadoma opogumil. Odleglo mu je, da je prišla na zmenek. V ozadju je bil torej prisoten tudi strah, da bi ga dekle zavajalo in s tem prizadelo. Ob srečanju je uspel ves blažen izdahniti le dve besedi: »Prišla si.« Za izražanje ljubezni res ni potrebno veliko besed.

NAPIŠIMO RAZLAGALNO BESEDILO (IN MU DAJMO NASLOV)

- 1) Napiši razlagalni spis **Zares butasto**. V njem naj bo prikazano dojemanje najstniške zaljubljenosti in ljubezni. Kaj se je tebi zdelo »butasto«/neumno ob prebiranju pesniške zbirke *Romeo in Julija iz sosednje ulice*? Je to tema? Pogovor o njej? Način ubeseditve teme? Morda naslov tega spisa (ga lahko negiraš/zanikaš)? Kakšne so bile tvoje reakcije ob določeni pesmi ali tvoji zaljubljenosti? Predstavi perspektivo odraslih do najstniške zaljubljenosti.
- 2) Napiši razlagalni spis – kritiko zbirke *Romeo in Julija iz sosednje ulice* na temo **Poezija Vinka Möderndorferja – pot do mojega sveta**. V njem izpostavi, kako te je prepričal pesnikov izpovedovalec (največkrat najstnik; Kaj pa so izjeme?), kako tema, o kateri piše (ljubezen), in kako pesnikov jezik (slog pisanja). Navajaj ustrezne primere iz pesmi oziroma drugih virov.
- 3) Prebral/-a si pesem *Romeo in Julija iz sosednje ulice* (str. 44–45). Na njeni podlagi in na podlagi istoimenske pesniške zbirke napiši razlagalni spis in v njem odgovori na naslednja vprašanja. Kaj je tema pesmi? Kdo pesem »govori«? Kakšen odnos ima do povedanega? Katere besede/besedne zveze se v pesmi največkrat ponovijo? Zakaj? Katere so najopaznejše značilnosti jezika v zbirki *Romeo in Julija iz sosednje ulice*? Utemelji, ali Möderndorfer prepričljivo prikazuje čustva sodobnega najstnika. Spisu daj tudi čim izvirnejši naslov.
- 4) Preberi pesmi *Obzorje* in *Ladja*. Napiši razlagalni spis, ki mu na podlagi prebranih pesmi daj izvirni naslov. Predstavi, kako je prikazan odnos med Romeom in Julijo v prvi pesmi in kako v drugi. Pojasni podčrtane dele v pesmih in jih poveži z njunim sporočilom. Katera pesem te bolj prepriča in zakaj?

Se strinjaš s trditvijo, da vse pesmi v zbirki govorijo o ljubezni? Svoj odgovor utemelji tudi s primeri drugih pesmi iz zbirke.

Prikazane oblike priprave (ki so seveda zgolj predlog, nikakor pa ne obveza) za šolsko tekmovanje v modificirani obliki (zaradi prvin druge pesniške zbirke) potem prenesemo tudi na regijsko ter državno stopnjo, kjer beremo *Skrivnosti* Nika Grafenauerja.

BESEDA O AVTORJU – NIKO GRAFENAUER?⁸

Niko Grafenauer, pesnik, pripovednik, esejist, prevajalec, publicist in urednik ter eden pomembnejših slovenskih pesnikov druge polovice 20. stoletja, se je rodil 5. decembra 1940 v Ljubljani. Od leta 2009 je redni član *Slovenske akademije znanosti in umetnosti* (SAZU).

Pomembne postaje v življenju Nika Grafenauerja

- 1962 – zbirka *Večer pred praznikom*
- 1966 – *Pedenjped*, eden njegovih najbolj znanih otroških pesniških svetov
- 1973–1995 – urednik leposlovja za otroke pri Mladinski knjigi
- 1980 – Prešernova nagrada sklada in Levstikova nagrada za *Nebotičniki, sedite*
- 1997 – Prešernova nagrada za življenjsko delo
- 2007 – Levstikova nagrada za življenjsko delo
- 2009 – redni član SAZU
- 2013 – Zlatnik poezije
- 2014 – Župančičeva nagrada

⁸ Vir portreta: <https://www.sazu.si/en/members/niko-grafenauer>.

Za tekmovalje – Grafenauerja ne obravnavajmo samo kot avtorja otroških pesmi, saj ustvarja tako za otroke kot odrasle. Na obeh področjih se zelo resno ukvarja z jezikom, s podobo in pomenom.

Kako razmišljati o Grafenauerjevi poeziji?

»Bistven je paradoks.«

(Niko Grafenauer)

Paradoks je pri Grafenauerju pomemben, ker poruši pričakovanje. Pesnik združi nekaj, kar običajno ne sodi skupaj. S tem bralca prisili, da se ustavi, ponovno prebere verz in poišče nov pomen.

JEZIK	Besede niso samo nosilke informacij. Pomembni so njihov zven, ritem, ponavljanje, besedne zveze in igra.
PODOBA	Pesem ustvarja slike in predstave. Vprašaj se, kaj vidiš in zakaj je podoba prav takšna.
PARADOKS	Poišči nepričakovano povezavo, nasprotje ali preobrat.
SKRIVNOST	Kaj ostane odprto? Kaj pesem samo nakaže in ne razloži?

Pri interpretaciji pesmi. Npr.:

- Ne ostajaj na ravni obnove vsebine.
- Vsako pomembno trditev utemelji z besedami ali s podobami iz pesmi.
- Opazuj, kaj je nenavadno in zakaj je pesnik izbral prav tak izraz.
- Razlikuj med dobesednim in prenesenim pomenom.
- Dovolj več možnih razlag, vendar jih vedno utemelji.

Skrivnosti so pesniška zbirka, pri kateri je za tekmovalca in tekmovalko najpomembnejše, da zna preiti od vprašanja »Kaj pesem pove?« k vprašanju »Kaj pesem pomeni (lirskemu subjektu/meni/drugemu ...)?« V ospredju so vprašanja, ki nimajo nujno enega samega odgovora.

ČAS	PROSTOR	RESNICA
preteklost •	zunaj •	Kaj je res? •
sedanjost •	znotraj •	Kaj verjamemo? •
prihodnost	nevidni prostor	Kaj ostane skrito?

Ključne besede (npr.):

- čas,
- ljubezen,
- notranji svet,
- prihodnost,
- prostor,
- resnica,
- samota,
- skrivnost ipd.

Vprašanja, ki si jih lahko učenec/učenka postavi ob vsaki prebrani pesmi

Npr.:

- Kdo govori in komu?
- Kakšno razpoloženje ustvarja pesem?
- Katera beseda ali podoba je najpomembnejša?
- Ali se pojavi nasprotje ali paradoks? Kje?
- Kaj je v pesmi dobessedno in kaj preneseno?
- Kaj se zgodi z mojim razumevanjem pesmi, če naslov povežem z vsebino?

- Kaj ostane neizrečeno?
- Katero razlago lahko najboljše utemeljim?

»Bistvo poezije za otroke je to, da zadene žeblico na glavico.«

(Niko Grafenauer)

Grafenauer je pomemben tudi zato, ker je kot pesnik in urednik sooblikoval slovenski prostor mladinske književnosti. Kot urednik leposlovja za otroke pri Mladinski knjigi je med letoma 1973 in 1995 sodeloval pri nastajanju in izbiranju kakovostne literature za mlade.

***Pedenjped* – svet otroške perspektive**

Pedenjped je nastal v času Grafenauerjevega študija. Iz jezikovne igre se je razvil pesniški svet, ki je otroku blizu, vendar ga ne podcenjuje. Prav to je pomembno pri razumevanju njegove širše poetike: otrok je bralec, ki lahko sprejme nenavadno, se igra z jezikom in sam odkriva pomene.

IGRA	DOMIŠLIJA	PRESENEČENJE	RAZMIŠLJANJE	POMEN
beseda	slika	preobrat	vprašanje	moja razlaga

Kaj si zapomniti?

Grafenauer mladega bralca in mlade bralke ne poučuje na vsakem koraku – pusti mu prostor za igro in odkrivanje.

Humor in domišljija nista nasprotje resnosti; lahko vodita v globlji pomen.

Otroška perspektiva lahko pokaže nekaj, česar odrasli ne opazimo več.

Pesem je lahko hkrati igriva in filozofska.

»Ko bereš Grafenauerja, ne išči samo odgovora, išči tudi vprašanje.« – Naj bo to vodilo za branje zbirke *Skrivnosti*.

Model za pisanje odlične interpretacije

1. UVOD	Predstavi izhodišče: naslov, pesem/pesniško zbirko, osrednji problem ali občutek.
2. OPAŽANJE	Navedi konkretno besedo, podobo, ponavljanje, ritem ali nasprotje.
3. RAZLAGA	Pojasni, kako izbrani element vpliva na pomen.
4. POVEZAVA	Poveži posamezno pesem z večjo temo zbirke ali Grafenauerjevo poetiko.
5. LASTNA SODBA	Povej, kaj pesem odpira v tebi kot bralcu/bralki – in svojo misel utemelji.

Pet stvari, ki jih moraš/jih je dobro znati ...

Grafenauer je pesnik za otroke in odrasle. Prav tako je pomemben predstavnik slovenskega pesniškega modernizma. Njegovo otroško pesništvo temelji na igri, domišljiji, jeziku in presenečenju. Eno ključnih izhodišč za razumevanje njegove poezije je paradoks.

Pri *Skrivnostih* išči velike teme in odprta vprašanja, ne samo vsebine. Vsako interpretacijo je potrebno podpreti z natančnim branjem pesmi.

NAPIŠIMO RAZLAGALNO BESEDILO (IN MU DAJMO NASLOV).**Prvi primer**

Skrivnost – nekaj, kar je skrito, vendar nas kljub temu spremlja.

Preberi pesem *Skrivnost* Nika Grafenauerja iz istoimenske pesniške zbirke. Razmisli, kako pesnik bralcu/bralki približa nekaj, česar pravzaprav ni mogoče preprosto videti, otipati ali razložiti.

Napiši razlagalno besedilo, v katerem pojasniš, kako Niko Grafenauer v pesmi *Skrivnost* predstavlja *skrivnost* in kakšen odnos do nje vzpostavlja človek.

Pri pisanju izhajaj iz pesmi.

Svoje razlage utemelji s konkretnimi podobami, z besedami in izrazi iz pesmi. Pojasni, zakaj jih je pesnik izbral in kaj z njimi sporoča. Npr.:

- Kako je skrivnost predstavljena na začetku pesmi?
 - Kaj pomenijo podobe skrivališča, pečatov, stopnišča in vrat?
 - Zakaj je skrivnost hkrati skrita in vendar človeka nenehno opozarja nase?
 - Kaj bi lahko pomenil »skrivni kotiček srca«?
 - Zakaj se skrivnost zavija v molk?
 - Kako razumeš zaključek pesmi in podobo Giocondinega smehljaja?
 - Ali je skrivnost za človeka predvsem nekaj neprijetnega, privlačnega ali skrivnostno lepega? Svoje mnenje utemelji s pesmijo.
 - Kaj želi pesnik s pesmijo povedati o človeku in njegovem odnosu do neznanega?
- Ne odgovarjaj na vprašanja po točkah; vprašanja uporabi samo kot pomoč pri razmišljanju.

Svoje ugotovitve poveži v smiselno, zaokroženo razlagalno besedilo.

Pri pisanju pazi, da ...

- ... ne boš samo obnavljal/-a vsebine pesmi;
- ... boš svoje trditve dokazoval/-a s konkretnimi primeri iz pesmi;
- ... boš izbrane primere razložil/-a;
- ... boš predstavil/-a svoje razumevanje pesmi;
- ... boš svoje mnenje utemeljil/-a;
- ... bo imelo besedilo uvod, razvito jedro in sklep;
- ... bo naslov izviren in bo izhajal iz osrednje misli tvojega besedila.

Pomagaj si s postopkom:

TRDITEV → PRIMER IZ PESMI → RAZLAGA.

Pri razlagalnem besedilu ni dovolj, da napišeš, kaj pesem »govori«. Pokazati moraš tudi, kako pesnik to pove in kaj ti ob tem razumeš.

Naslov

Na koncu razlagalnemu besedilu izberi ustrezen in izviren naslov, ki naj izraža glavno misel tvojega besedila.

Drugi primer

Kaj nam skrivnost razkriva o sreči?

Preberi pesmi *Skrivnost* in *Sreča* Nika Grafenauerja iz njegove pesniške zbirke *Skrivnosti*.

Pesnik v obeh pesmih govori o nečem, česar ne moremo preprosto prijeti, videti ali izmeriti. Kljub temu sta *skrivnost* in *sreča* pomemben del človekovega življenja.

Napiši razlagalno besedilo, v katerem primerjaš, kako Niko Grafenauer v obeh pesmih predstavi *skrivnost* in *srečo* ter kaj nam s tem sporoča o človeku.

Pri pisanju izhajaj iz obeh pesmi.

Svoje ugotovitve podpri s konkretnimi primeri iz besedila in jih pojasni. Npr.:

- Kako pesnik predstavi *skrivnost* in kako *srečo*?
- Katere pesniške podobe uporabi pri predstavljanju obeh pojmov?
- Kakšen odnos ima človek do *skrivnosti* in kakšen do *sreče*?
- Ali sta *skrivnost* in *sreča* človeku lahko nedosegljivi? Zakaj?
- Kaj v obeh pesmih ostane skrito in kaj se vendarle razkrije?
- Kako pesnik z izbiro besed, podob in izrazov ustvarja razpoloženje?
- V čem sta si pesmi podobni in v čem se razlikujeta?
- Kaj ti pesmi povesta o človekovem iskanju sreče in smisla?
- Se s pesnikovim pogledom strinjaš? Svoje razmišljanje utemelji.

Ne odgovarjaj na vprašanja po vrsti.

Navedena vprašanja so samo pomoč pri razmišljanju. Svoje ugotovitve poveži v zaokroženo razlagalno besedilo.

Pri pisanju pazi, da ...

- ... ne boš samo obnovil/-a vsebine pesmi;
- ... boš primerjal/-a obe pesmi;
- ... bo vsaka pomembna trditev podprta s primerom iz pesmi;
- ... boš izbrani primer tudi razložil/-a;
- ... boš predstavil/-a svoje razumevanje in vrednotenje pesmi;
- ... boš svoje mnenje znal/-a utemeljiti;
- ... bo besedilo smiselno povezano in členjeno;
- ... boš uporabljal/-a ustrezne književne izraze, kadar jih poznaš in jih znaš uporabiti smiselno;
- ... bo zaključek izhajal iz tvojih ugotovitev.

Pomagaj si s postopkom:

TRDITEV → PRIMER IZ PESMI → RAZLAGA → PRIMERJAVA → TVOJE VREDNOTENJE.

Ne napiši samo, da je *skrivnost* skrita. Pokaži, s katero podobo pesnik to predstavi, nato razloži, kaj ta podoba pomeni, in jo primerjaj s tem, kako pesnik predstavi *srečo*.

Na koncu

Svojemu besedilu daj ustrezen, izviren naslov, ki naj ne bo samo npr. »*Skrivnost in sreča*«, ampak naj izraža glavno misel tvojega razlagalnega besedila.

Ne pozabi: do dobre razlage pridemo tako, da besedilo natančno preberemo, opazimo podrobnosti, jih povežemo, razložimo in svoje ugotovitve utemeljimo.

Za konec

Grafenauerjeva poezija nas uči, da običajna beseda lahko postane nenavadna, majhna stvar velika, vprašanje pomembnejše od odgovora in skrivnost sama po sebi pesniški prostor.

Spoštovani mentorji, spoštovane mentorice,

skupaj s tekmovalci in tekmovalkami ob branju obeh pesniških zbirk iščite »nenavadnost, veličino, vprašanja (pred odgovori) in skrivnosti«, ki prodornemu mlademu bralcu in prodorni mladi bralki ne uidejo, ampak ga/jo nagovorijo na njemu/njej edinstveni način. Naj nas njegovi/njeni odziv/odzivi preseneti/presenetijo.

Poleg navedenih priporočil in dodatne literature naj tekmovalci in tekmovalke ter mentorji in mentorice pri pripravi na tekmovanje Cankarjevo priznanje upoštevajo tudi *Skupna izhodišča in glavne poudarke priprave na tekmovanje v znanju slovenščine za Cankarjevo priznanje 2026/2027*.